

HIRDETÉSEK.

Egy érezhető hiányt véltünk pótolni, midőn főtér, 23. szám, az iparos-egylet ujonnan épült háza alatti helyiségében

„KÖZPONTI ÁRUCSARNOK“

czég alatt

egy női pipere, női és férfi fehérnemű üzletet

nyitottunk.

Dúsan berendezett üzletünkben találhatók a következők, ugymint: női pipere cikkek, női esőköpeny, kabát és mantillok, női és gyermek diszített és diszitetlen kalapok, női és férfi napernyők, glacé és szarvasbőr keztyük, fekete ternók és lüszterek, fekete és színes atlaszok, virágok, brocátok, szüráh és bársonyok, fehér és színes abroszok, vásznak, női és férfi fehérneműek, kötények, nyakkendők, czipők, nürnbergi és rövidárúk, bélésnemű női és férfi ruhákhoz s még számtalan itt elő nem sorolt cikkek.

Együttal van szerencsénk a n. érd. közönség tudomására hozni, hogy fenti üzletünk vezetésével

CSATTILYÉS

urat biztuk meg, kérjük őt becses bizalmukkal megajándékozni.

Midőn ujonnan berendezett üzletünket a nagyérdemű közönség becses figyelmébe van szerencsénk ajánlani, kérjük becses látogatásukkal megtisztelni, igérvén, hogy az áruk jósága, olcsósága és pontos szolgálattal legfőbb törekvésünk becses bizalmukat megnyerni.

Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan teljesítetnek.

Teljes tisztelettel

POSZLER FIVÉREK.

(23)

3-3

FRANCZIA MODORBAN BERENDEZETT

EGÉSZ ÚJ

NŐI KÉZIMUNKA ÜZLET.

Lászlóffy József

Kolozsvárt, (főtér, Szathmáry-ház.)

Ajánlja a legjobb minőségű kötő fonalait, hárász, czérna, apróság és a női kézi munkához szükséges mindenféle kellékeit s gondosan összeállított raktárát.

Nagy választék fehér és színes patent és sima kötésű férfi-, női- és gyermek-harisnyákban.

Miederek, csipkék, szalagok, bodrok, béllés-neműek és gombok.

Horgolás, himzés és filet munkához való anyagok; Congress, Java, Panama, Coble, Canava stb. szöveteit; továbbá fehér és színes Mignardis, Point d'Leet stb. diszély-szalagok készleteit.

Minden nálam vásárolt diszélyhez mintát díjmentesen szolgáltatok.

Mivel a női kézi munka az utóbbi időben igen előre haladt, igyekeztem minden hozzá való anyagot beszerezni, úgy, hogy azokat a divatlapokból választott minta után nálam a t. közönség megtalálhassa.

Becsés pártfogásukat kérve vagyok

(21)

illő tisztelettel

LÁSZLÓFFY JÓZSEF.

(4-4)

Vidéki megrendelések posta útján azonnal teljesítetnek; csomagolási-díj nem számittatik.

EREDETI

FRISTER és ROSSMANN

VARRÓGÉPEK.

Amsterdamban az 1883-diki kiállításon

„ARANY ÉREMMEL“

kitüntetett, tehát a legnagyobb elismerésben részesített

SINGER

varrógépeket készpénz, vagy 1 frt heti részletekbeni fizetések és hat évi írásbeli jóállítás mellett ajánlja

Neeser János és társa

Kolozsvárt, tordautcza 1. sz.

(7)

(17-52)

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDA.

STEIN JÁNOS

KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDÁSZ KOLOZSVÁRT.

Ajánlja az ev. ref. főtanoda általa már 35 éven át kezelt és legujabban a kor igényeinek megfelelőleg a legmodernebb betűkkel berendezett

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDÁIÁT.

A könyomdában szakképzett metsző és nyomó van alkalmazva.

A nyomdai gépek elegendősége, valamint a munkaerő teljes száma lehetővé teszi, hogy minden

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI MUNKÁT

határozott időre, tisztán, izléssel s oly olcsó árban képes előállítani, hogy bármely hazai nyomdával versenyezhet.

A munkához szükséges papírt csak rendes gyári árban számítja.

Mindennemü és nyelvü **könyvek, folyóiratok, iskolai értesítők**, köz- és magán hivatalok részére szükséges **rovatos ivék, körlevelek, árjegyzékek, számlák**, diszes kiállítású **diplomák és tanulólevelek, nász-, gyász- és vigalmi jelentések, névjegyek, meghívók, tánczrendek, gyógyszertári jelzetek, bor, rozsolis és más vignettek, új évi és más alkalmi üdvözlések, vámjegyek, vásárczédulák, hirdetémények**, bármily nagyságu **falragaszok**, szóval minden e szakmába vágó fekete vagy színnyomatu munkák csinos kiállítását jutányos áron elfogadja.

Megrendelések Stein János könyv- és zeneműkereskedésébe (bel-középutcza 1. sz.) vagy a nyomda helyiségébe (bel-farkasutcza 20. sz.) intézendők.

== Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan eszközöl. ==

Különösen a kir. közjegyzők, megyei és városi hatóságok és a községi előjáróságok, valamint **karékpénztárak és biztosító-társaságok** figyelmét bátorodik arra fölhívni, hogy hivatali szükségletekre megkívántató nyomtatványok gyors kiállítására s legolcsóbb árszámítására különös súlyt fektet. A községi bíróságok részére szükséges nyomtatványokból raktárt tart s azokból kis mennyiségben **konz számra** is jutányos áron szolgál.

MEGJELENT
és Kolozsvárt esupán
STEIN JÁNOS

zeneműkereskedésében kapható:

Guzsajosban. 4 székely népdal. 1. A fuszujka szá-
ra. 2. Jaj de búsan harangoznak. 3. Sóvárádon nevedtem.
4. Huszár vagyok, azzá lettem. — Énekhangra zongorakisé-
rettel átírta Lányi Ernő. 80 kr.

Parlagi rózsák. 5 kedvelt népdal. 1. Ha megha-
lok, temetőbe visznek. 2. Holdvilágos, csillagos az éjszaka.
3. Kalapom, kalapom csürgőra. 4. Jaj Istenem, jaj de baj.
5. Az anyám arra kért. — Énekhangra zongorakisérettel al-
kalmazta Lányi Ernő. 80 kr.

Piknik. Rezgő-polka. Zong. szerző Salamon J. 50 kr.

Székely-induló. Zongorára szerző Schlögel L. 50 kr.

Kolozsvári bokréta. 5 eredeti magyar népdal.
1. Keskeny utcán. 2. Zöld a mező. 3. Fényes napsugár.
4. Arany kantár. 5. Kolozsvári magyar leány. — Énekhang-
ra zongorakisérettel szerző Lányi Ernő. 1 frt 20 kr.

Chou-Chou. Keringő. Zong. szerző Salamon J. 80 kr.

**Máramarosi „Magyar-román“ testvéri-
ség.** Négyes. Zongorára szerző Dorozslai Adolf. 75 kr.

Adél-négyes. Zongorára szerző Dorozslai A. 75 kr.

Felhívás tánczra. Tipegő. Zong. szerző Deutsch. A.

1-ső magyar ábránd. Zongorára szerző Szenko-
vits Gyula. 1 frt 50 kr.

Krakovianka. Lengyelke. Zongorára szerző Ma-
zalik. 50 kr.

Meteor-polka. Zongorára szerző Atala. 60 kr.

József- (Defilir) induló. Zongorára szerző Schlö-
gel Lajos. 60 kr.

ÚJ ZENEMŰVEK.

Legújabb népdalok:

A vén kupecz. Bereczik Árpád népszínművének összes kedvelt eredeti dalai.
Zongorára szerző Serly Lajos. 1 frt 50 kr.

- Tartalom: 1. Dal a mézeskalács-szivről.
2. Tekintsen, kacsintson.
3. Hej! ha nekem azt sohasem.
4. Kettős.
5. Csicsóné.
6. Édes anyám, baja van a szívemnek.
7. Barna legény.
8. Uri tempó, paraszt tempó.
9. Csak ne kéne várni papra.
10. Szépen zöldel az eperfa levele.
11. Szépen szól az erdőn a fülemüle.

Elegáns csárdások. (Csárdás noble). Tartalom:

1. A mi házunk felett csak egy csillag van . . .
2. Csicsóné galambom.
3. Kihasadt a hajnal az égen.
4. Csősz vagyok én a csomodi határon . . .
5. Likaci, likaci.
6. Sarkantyú csárdás.

Zongorára alkalmazta Ábrányi Kornél. III-ik füzet.

Fájó szívből. 3 eredeti magyar dal:

1. Borus az ég . . .
2. Haldoklik a sárga ősznek aranyszínű virága . . .
3. Elhervadt a falu legszebb leánya . . .

Szövegét írta Pálmai Ilka, énekhangra és zongorára szerző Kereszty
István. 80 kr.

Ha ő nevet . . . Keringő. Énekhangra és zongorára szerző Bánfi Sándor. 1 frt.
Elektrikus csárdás. Technikus csárdás. Zongorára szerző Pischinger Gyula,
technikus. 1 frt.

Nyulacska csárdás. Zongorára szerző Serly Lajos. 1 frt.

Regatta keringő. Szerző Ibranyi Jenő. 1 frt.

Szivhullámok. 10 eredeti dal, zongorára szerző Szentirmay Elemér. 1 frt 80 kr.

- Tartalom: 1. Nyugtasd rajtam szép szemeid . . .
2. Egyszer volt egy legényke . . .
3. Jázmin bokor . . .
4. A kisasszony azt gondolta . . .
5. Fehér galamb . . .
6. Mikor én a dalos madárt hallgatom . . .
7. Nagy buja van a kis lánynak . . .
8. Tarka-barka bőrű kis czicza . . .
9. Hivom ki, csalom ki . . .
10. Falu hosszat . . . (Betyárdal).

Alice. Tipegő „Rip van Winkle“ című operettből. Zongorára írta Herczen-
berger István. 60 kr.

A csókon szerzett vőlegény. Szigeti József népszínművének összes eredeti
dalai. Énekhangra és zongorára szerző Serly Lajos. 1 frt 50 kr.

- Tartalom: 1. Debreczenben jártam én . . .
2. Itt vagyunk mi fiatal lányok . . .
3. Túl a nagy Krivánon . . .
4. Árva vagyok . . .
5. Pálmay Ilka tót notája.
6. A hárfás leány (Románéz).
7. Pálmay Ilka zsidó notája.

Kolozsvári noták. Hét eredeti magyar dal. Szerző Lányi Ernő. 1 frt 20 kr.

- Tartalom: 1. Jaj de szegény lettem . . .
2. Terebély bükkfa . . .
3. Kakuk madár . . .
4. Temessetek, temessetek . . .
5. Érselindi csárda . . .
6. Csángódal . . .
7. Elöntötte már a Szamos partját . . .

Gasparone. Millőckertől. I. II. Potpourri à 1 frt 50 kr.

Gasparone. Marsch Millőckertől. 30 kr.

Carlotta-Walzer, Gasparone operettből. 1 frt.

Preciosa. Polka-Mazurka. Zongorára szerző Fahrbach Ph. Jun. 75 kr.

Garçonleben. Polka. Zongorára Fahrbachtól. 75 kr.

Viererzug. Gyorspolka. Zongorára Fahrbachtól. 75 kr.

Bauernball. Polka-Mazurka. Fahrbachtól. 75 kr.

An die Herzenswelt. Keringő. Zongorára szerző Fahrbach Ph. Jun. 1 frt.

Maiglöckchen. Polka Fahrbachtól. 75 kr.

Széchenyi Induló. Zongorára szerző ifj. Fahrbach Fülöp. 60 kr.

Tiszavidéki hangok. Énekhangra zongorakisérettel szerkeszté Huber S. 1 frt.

- Tartalom: 1. A mi házunk felett csak egy csillag van . . .
2. Csicsóné galambom . . .
3. Kalapom, kalapom csürgőra . . .
4. Nefejejts az én nevem . . .
5. Csomodi csősz . . .
6. Erre gyere galambom . . .

Gyene Gusztáv legújabb dalai. Hét eredeti magyar népdal zong. 1 frt 20 kr.

- Tartalom: 1. A gomöri nagy erdőben . . .
2. Kivirit a rózsabokor . . .
3. Kesely az én paripámnak a lába . . .
4. Nem kértem én . . .
5. Kalapomon elhervadt a gyöngyvirág . . .
6. Hogyha minden sohajtásom . . .
7. Szerettelek de titkoltam . . .

Virágvölgyi emlék. Ennek a kis lánynak . . . s más kedvelt népdalokból.
Zongorára alkalmazta Nagy Zoltán. 60 kr.

Tíz legújabb magyar népdal. Zongorára énekhanggal összegyűjté Csengeri
Gyula. 1 frt 20 kr.

Turi Borcsa. Gerő Károly népszínművének összes kedvelt dalai. Zongora és
énekhangra alkalmazta Nagy Sándor. 1 frt.

15 híres népdal. A piros bugyelláris, Sárga csikó és Falurossza népszin-
művekből. Zongorára és énekhangra szerkeszté Erney József. 2 frt.

Les Patineurs, Walzer von Emil Waldeufel. 90 kr.

**Vidékre, az árnak postautalvánnyal való be-
küldése mellett, bérmentve.**

ELET ÉS IRODALOM.

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETI KÖZLÖNY.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Negyedévre	1 frt 50 kr.
Félévre	3 " — "
Egész évre	6 " — "

Egy szám ára 12 kr.

LAPTULAJDONOS ÉS FELELŐS SZERKESZTŐ:

KORBULY JÓZSEF.

FŐMUNKATÁRS:

HEGEDŰS ISTVÁN.

Az előfizetési pénzek, valamint a lap szellemi részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendők. (Kolozsvárt, Belmonostor-utca 20. sz.)

Helybeli előfizetéseket elfogad Stein János könyvkereskedése. KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

I. Évfolyam.

Tizennyolczadik szám.

Megjelenik minden vasárnap 1-1/2 ívnyi terjedelemben.

Kolozsvárt.
1884. április 27.

SZÍNHÁZUNK JÖVŐJE.

Kezd kibontakozni homályából. Láthatóbbá válik e kiválóan fontos nemzeti intézet jövő arculatja. Még ezelőtt három hóval a belügyminiszter ur által egybehívott tanácskozásnyra nézve tevé meg lapunk egy nagyobb terjedelmű cikkben észrevételeit, fejezte ki óhajlásait és formulázta indítványait: ma már az intéző hatalom egy fontos leiratának ismertetése fekszik előttünk teljesen megbízható kezekből. A színházi választmány tanácskozás tárgyává is tevé a belügyminiszteri leiratot, melylyel szemben egy pár észrevételét, illetve aggodalmát határozta kifejezni, melyek a belügyminiszteri leirattal kapcsolatban fölmerültek azok lelkében, kik színházunk ügyét a helyi viszonyok ismerete alapján illeték meg.

Ujlag megerősödtünk azon meggyőződésünkben, mely fölhasználásunk lényegét képezé, hogy t. i. itt a helyszínen a választmány és a szakértők megkérdezése alapján lehetett volna helyesen megtenni a végleges intézkedést. Így a belügyminiszteri leirat úgy szólván a felmerült nézeteknek... papíron megkísértett kiegyeztetését foglalja magában, mely nézetekben pedig elvi ellentét rejlik.

Mik voltak e nézetek, elmondtuk a maga idejében, de az elvi ellentétről e helyen kell szólnunk. A belügyminiszter jóindulatát, hazafias felfogását bizonyítja azon elv fölállítására és végleges alakban való kimondására által, hogy a kolozsvári nemzeti színház az új színházi év kezdetével teljesen országos kezelés alá fog vétetni, meglevő alapjaival, a felette gyakorlandó felügyeleti joggal együtt s a belügyminiszter a feltétlen rendelkezést maga részére tartja fenn — ezt egy egyedül vele szemben felelős, általa kinevezendő fizetéses intendáns által gyakoroltatja.

Fogadja a belügyminiszter ur e kijelentésért elismerésünk kifejezését. Erdély hagyományos felfogását, a történelmi mult félremagyarázhatatlan végrendeletét a belügyminiszter utógondolat nélkül elfogadja és végrehajtani ígérkezik.

De ugyane leirat úgy kísérti meg papíron a felmerült nézetek kiegyenlítését, hogy vállalkozónak hajlandó adni a nemzeti színházat.

Igaz, hogy súlyos feltételek mellett. A nemzeti színház eredeti rendeltetésének csorbítatlan épességét kiköti; a drámai és dalműfajok komoly, szolid körét fentartatni kívánja, a színészek szerződésére az intendáns befolyását biztosítja, sőt a vállalkozó minden intézkedésével szemben korlátlan veto jogot állapít meg az intendáns részére.

Mi két különböző iránynak compromissumát látjuk a belügyminiszteri leirat e fordulatában. A választmány a belügyminiszter ur előtt válaszfeliratában — a mint a napi lapok tudósításából tudom — fel fogja fejteni azon nehézségeket, melyek okvetlenül beállanak és esetleg fenakadást idézhetnek elé egy ily súlyos feltételek által megszorított vállalkozóval szemben. De mi az ily hangu felterjesztésben újra csak az elvi álláspont azon kerülgetését látjuk, mely a mai korban minden téren teljes érvényre jutott. Elvi magaslatról teljesen a napi érdekek süppedékei közé szálltunk alá.

Ha a belügyminiszter ur feltétlenül országos kezelés alá veendi a színházat, sőt annak is kifejezést ad, hogy a felségtől az évi subventio fölemelését fogja kieszközölni s ha az anyagi segély így sem állana arányban a szélesebb alapokra fektetett szervezet költségeivel, országos úton (tebát az állami budget keretében) fogja a szükséges összeget a színház részére biztosítani: akkor fölösleges újból kiközkönni a történelmi mult hagyományos útjából; akkor fölösleges maga a kísérlet által kockáztatni az elv valóítását és végleges szentesítését.

De nemesak elvi szempont, mely úgy látszik, csak elméleti értékkel bír, de a gyakorlati sem teszi ajánlatossá a bérlővel teendő kísérletet. Ugyanis az intendáns veto joga épen a vállalkozó szabad kezét kötvén meg, üzleti kísérleteit, szerződéses, vendégihvási próbálkozásait nehezítvén, esetleg hiúsítván meg: a felelősséget mindegyre visszahull az intendánsra, a közvéleménynek exponálja. Már pedig minden közönség kisebb-nagyobb mértékben hasonlít a Lermontoff és Göthe által jellemzett közönséghez. Az újság ingere megtölti a színházat a spanyol deákok nagyon is kétes értékű előadásaira és egy pár hó mulva önmagának elfogultsá-

gán nevet ugyanaz a közönség. Melyik vállalkozó ne nyulna szerencsés fogásokhoz? Néha a magasabb műtény szenved csorbát, de az érdeklődés tért foglal. Ugyanezt megteheti egy ügyes intendáns szakavatott művezető segítségével.

Ha a vállalkozónak való kiadás a megfogyatkozott alap restituálása érdekében történik, mit a belügyminiszter ur határozott czélul tűz ki — igen helyesen — évi tőkésítések által: akkor annyira a vállalkozó szabad keze mellett szól minden érv, hogy akarva, nem akarva az intendáns belefog sordartani a vállalkozó érdek — körébe. Nehéz volna egy, bármily magas műtényű intendánsnak a belügyminiszter ur által restituálni határozott alaptőkét a vállalkozóval való ujjuhuzás által kockáztatni. De tovább megyünk és ismételjük, mit három hóval ezelőtt irtunk, hogy állandó szintársulat és zenekar szervezése, nyugdíj-alap teremtése fejezi ki igazán az országos jelleget.

Azon bensőbb kapcsolat, mi a szini képezdével hozná össze színházunkat három 400 frtos ösztöndíj alapítása által a végett, hogy a legjelesebb tagjai e képezdének szinpadunkon tegyenek kísérletet: a belügyminiszter által jóindulattal kilátásba helyezett országos segélyért színházunk részéről hozott viszonzó szolgálat és áldozat inkább, mint ajándék. A művészi színvonalat kezdők kísérletezési joga épen nem emeli.

A felhozott ellenvetések aggodalmaink kifejezései. A belügyminiszteri leirat hangja, czélzata hazaflas és színházunk jövője iránt meleg érdeklődésre vall. Egész szívből üdvözöljük azon intézkedést: hogy a szini választmány feloszlatatik és helyét egy öt tagból álló igazgatótanács foglalja el, melynek elnökét a király, tagjait pedig a miniszter nevezi ki. Ez igazgató-tanács az erdélyi országgyűlési alapítás értelmében lesz szervezve, s hatásköre oda fog terjedni, hogy az intendáns működését ellenőrizze, hangot adjon rendes fölterjesztésekben a miniszter előtt is a közönség magatartásának a színház irányában s általában közvetítő legyen a főfelügyeleti jog gyakorlása s a localis érdekek és követelmények között.

Egy néhány egyénre nézve ez állás emelő, megtisztelő lenne, az intendánst támogatná, hasznos eszméket adna, behatóan megbeszelné, az egyéni kezdeményezést nem gátolná, de ellenőrizné. A testü-

let belátása az egyéni kezdeményezés erejével szép összhangban találkozhatnak. Most is ragaszkodunk első felszólalásunkban hangoztatott óhajunkhoz: állandó szintársulat, oly intendáns, kiben nem egy fizetéses hivatalnokot, de egy ambíciót tisztelhetünk. A vállalkozónak adás által az elvet kockára ne tegyük, a traditio folytonosságát ne szakítsuk meg.

HEGEDÜS ISTVÁN.

AZ UTOLSÓ BOBORI LEÁNY.

Irtá:

PETELEI ISTVÁN.

(Folytatás.)

IV.

Dénes Bényén volt, egy kis csendes erdő-ölelte faluban. Lakásául s örökös tulajdonául volt kijelölve a régi nagy nemesi ház, elől oszlopos tornáczával, emeletes zsindeletével, tölgyfa-rámás ablakaival s kongó széles szobáival. Üres istállók s magtárak voltak a ház két oldalán s vén kopasz tetejű tölgyek s megtördelt fenyők előtt. A gyepes udvaron bokrok s kiemelkedő cifra galambház.

Az nap látogatói voltak a bényei háznak. Az öreg Csete jött Both urral Izseppel s néhány megyei notabilitással, hogy ünnepélyesen nyujtsa át Dénesnek az okmányt, mely Bénye örökös urává teszi őt. Sok falusi is jött fel az udvarba az új uraság installaciojára és a kilátásban levő dinomdánomra. A pesti gavallér is megérkezett, hogy ujjolag végbúcsut vegyen a kedves társaságtól, mint-hogy már visszavonhatatlanul meghatározott terminuson visszaútazandó a fővárosba.

Izsepi mindjárt az érkezéskor kegyesen megveregette a Dénes vállát, biztatva, hogy olyan képviselőt penderítend belőle, mint a pinty, ha ugyan

nem szándékozik a kedves Dinike állandóan ilyen martyr ábrázatot mutatni, mint a milyené színgorgatja ez idő szerint a czipferblattját.

A kacskaringós mondat arra vonatkozott, hogy Csete Dénes egész a levertségig komoly volt s unni látszott az egész társaságot.

Az öreg Csete (ezuttal piros nyakkendőt és fekete kabátja zsebéből kilátszó kék selyem zsebkendőt viselt) egy újabb nagyobb szabású zenei kompozíciót dugdosott magánál (egy francia négyest hat szakaszban katonai trombita jelek felhasználásával) s igen várt az általános jó hangulatra, hogy gitár mellett bemutassa. Egészen izgatott volt tehát, hogy fia gátolja a társaság bimbozó jó kedvének kinyílását.

— Mi lelt, kérlek? Mi bánt? Házigazda vagy itt, nem temetés-rendező.

A mondat utolsó felét hangosan mondta, hogy mások is hallják. Bárha a fiát bántotta vele, de csinos éleznék találta, a melyik hatást csinál.

— Bántja valami a gyereket — magyarázta Both ur Izseppnek, ki vállat vont. A pesti gavallér lógatta a fejét, igenelve a Both ur szavát s fanyar arcot vágott, azt fejezve ki vele, hogy ő tudja a baj okát.

— Nem veri az dobra — mondta Both ur feleletképen a gavallér rejtelmes integetésére, kit rögtön elfutott a vér, a miért őt dobnak nézik.

— Bocsánat — selypítette — bennem nem szokás kételkedni. Ha én állítok valamit, hát állítok és a férfi mindig férfi. Igen is Dénes urat a helyzete bántja és az uralkodó modor. Benkő ur betyármód sértette meg fiatal barátunkat, mire lovagias elégtételt valánk szerencsések kérhetni, a dolog természete szerint, mit mondott ur jónak látott saját módja szerint megtagadni, botot mit emlegetve. Azon kijelentésünkre, hogy insultálni fogjuk, oly durva volt, de oly durva . . .

— Sicz? — kérdezte kaczagva Izsepi, mutatva lábával az ajtót.

— Azt szerettük volna látni — felelt büszkén Bálinth, a pesti. Ez bántja Dénes urat s az általános modor, melybe nehéz nekünk beleszoknunk.

Meghajolt és ellejtett. Izsepi azt mondta utána: „a majom“ s hogy bizonyítsa, mennyire nem hiszi, a mit hallott, hangosan kezdé dicsérni Dénest.

— Az már ért valamit, az az ölelés igazi ügyes fogás volt. Csinos tréfa, ügyes legénynek való — és csettentett a nyelvvel.

A tárgy oda volt dobva — mint egy koncz — a társaságnak. Mind neki estek. Mindenki emlékezett fiatal korából valami ilyen derék vagy égbe kiáltóbb „stiklire“ Both ur is elmondott egyet és hozzá tette:

— Úgy volt biz' a, csakhogy az én tréfám nem Boborival történt, hanem olyan leánnyal, a kivel virtus, bárha elismerem, hogy Bobori Mimi szép gyerek volt a maga virágjában s bolondul rá-tartó. Királyné, urak, királyné! Nem is tudom, hol vett annyi ügyességet az a Bobori . . . Tudna arról sokat mondani, a vén róka Csete, ha akarna.

Az öreg Csetének hízelt nagyon, a mit mondtak s ravaszul mosolygott s törülgette a bajuszát a tenyerével. Mind kaczagtak s többfelől hallzott: „vén bünös“, „alamuszi kujon.“

— Jól tettél, öreg — kiáltja Izsepi — legalább megunt benned teljesen Mimi az egész férfi-nemet. Husz esztendő óta nem kellett annak férfi, pedig olyan a vére, mint a többi Boborinak. Oda omlik egy szóra a kitért karba . . .

A megeredt zajba lassu kérdő hang hallzott. Dénes mondta: „S ha elvette volna apám Bobori Mimit feleségül?“

Csend volt egy perczig. Akkor Both azt mondta: „Hát bezárták volna apádat a bolondok házába, mint a ki nem tudja mit tesz, mikor egy Boborival akarja butítani a familiáját. Ez természetes . . .

— Hátha szerette?

Össze-vissza feleltek: „Hiszen lehet azt szeretni . . . de hát, feleségnek? kaczagás.“ „Hisz ez természetes.“

Csete ur gyanakvólag nézte meg a fiát s ügyelte akkor is, mikor a társaság tovább beszélt. Mindenki igyekezett elmondani egy-egy Bobori történetet, minthogy az ő nevük került épen szóba.

TÁRCZA.

Adalékok Csokonai élete és jelleme ismeretéhez.

(JAKAB ELEKTŐL.)

III.

Élőbbi közlésben érintém Csokonainak gróf Széchenyi Ferenczhez az országos könyvtárhoz alkalmaztatása iránt intézett kérelmező levelét. Ez a magyar levéltudomány oly remeke, a mi ritkítja párját. Úgy látszik, írójá végső erőfeszítése volt, hogy a sorsot maga iránt kiengesztelje s magának végre illő hatáskört, lánglelkéhez méltó pályát vivjon ki. Ha majd közlenem alkalom nyílik, megtart engem ez ítéletben az olvasó. De ez sem vitte őt céljához. A gróf neki hízelgő levelet írt, őt „nagy jó urának“ nevezte, égés által szenvedett kára némi pótlására 100 r. frtot küldött s fogadta, hogy ha az ország muzeuma körüli költségeit bevégi, még nagyobb szolgálatot tesz neki. Ha a haza bibliothekája mellett módja lett volna kivált-

sága beteljesítésére, abban is készségét tapasztalta volna; de — ugymond — mivel azon hivatalok csak addig adtak idegeneknek, míg gyermekeinek nevelői a nevelést végzik, reméli, hogy megbocsátanak, hogy ily rövid ideig tartó készségének jelével nem szolgálhatott. Ne vegye el azonban — kéri őt — hozzá való bizodalmit, mert a mint érdemeit becsüli, úgy örömeinek fogja tartani mindég, ha utóbb is megmutathatja tiszteletét és készségét . . .“

Csokonainak a grófné is küldött egy könyvért 50 forintot s midőn ő azt megköszönte, nagy lelkű férjénél ügye pártolásáért esedezett, de — a mint látók — fogamat nélkül.

1801. nov. 23. Mátyás József nevű irodalomkedvelő ur egy új remény szikráját ébreszté fel lelkében. Irja, hogy generalis Fekete egy nála talált darabjáért úgy megszerette Csokonait, hogy nyomtatott és nyomtatatlan minden művét kérte, hogy vele közölné. Becsületére s talán hasznára is válik — teszi után — siessen megküldeni. Csokonai megküldötte, de úgy látszik kért is tőle valami állást, mert ugyan Mátyás 1803. május 3. írja neki, hogy a küldött munkákat jó néven vették mindketten, de hogy a generalisnak egy lakhelyet (sans souci-t) adjon, nem lehetséges, mert birtokai 32 évre vannak kibérelve. Az ő vélekedése — jegyzi meg Mátyás — Csokonai gondolatjáról az, hogy a sans-souci-t hazánkban vagy nem nagy urnál,

vagy ha annál, csak Erdélyben lehet remélni. A tapasztalás őt — ugymond — bőven megismertette magyarjaink szalmatüzevel.

Csokonai sorsa a korábbi élmények és a levél tartalma által örökre el volt döntve. Többé nem tett lépést megváltoztatására. Élete bujdosás, vándorlás volt jölteveitől barátaihoz s azoktól amazokhoz. Hirnevét s lángelméjét dicsérték, munkáit elragadtatással olvasták, barátai, pártfogói házaikhoz hosszabb időre meghívták, s ő napokat, heteket töltött el náluk, mulattatva, költeményeket írva, munkálkodva, de már szívében ki volt halva a remény jobb és biztosabb jövője felől.

Frater István, Csokonai barátja, 1801. május 2. írja neki: „Mindenkor ugyan, de kivált most igen nagy szüksége van mind magának, mind feleségének az ő nyájas társaságára; kéri azért, hogy azon szekerem, mely a gyermeket beviszi, jönne ki hozzá májuson, akkor egyéb ígérteit is teljesíteni fogja. 1801. nov. 24-ki levelében segedelmet küld neki s kéri, hogy fogadja és számítsa többre. 1802. jul. 4. írja, hogy háza építéséhez ő is hozzá akar járulni. Menjen el — ugymond — Váradra, vegye meg, a mi kell s ő megtéríti később.“

1802. decz. 8. írja Kulcsár István, hogy a mint egyik művének egy példányát gr. Telekynek megküldötte, az díjául és szerencsétlen esete enyhítésére 100 r. frtot rendelt számára, minek örömhírét vele sietve szintén örömmel tudatja.

Csete Dénes felkelt s kiment a teremből. Lovat nyergeltetett, egy pár sort vetett papírra s ott hagyta a társaságot. „Mulassatok jól — írta az apjának — nekem a fejem fáj.”

Zúgott a feje a hallottaktól. Úgy rágódtak azok ott nála nőn, nőbecsületen, mint a „pománian”, mely az útszélre van kitéve s mindenki beleharaphat. Izgatott volt. Mért éppen a Boboriakat szólják? Mit vétettek azok?

Felsőhajtott s ráütött az állatra, mely vágatva indult a hegynek. Nincs neki joga elítélni azt, a ki hitványul beszél a nőről. Ő hitványul tett.

Türhetetlennek érezte a helyzetét. Huszonnégy éves volt, tele édes reményekkel. Tanult s aztán haza jött, hogy helyet foglaljon a megbecsültni való emberek közt. Ime egy ostoba tett, a miért le kell sütni a szemeit neki, ki emelt fővel akart járni.

Oh, nem szereti Ágnest. Hogy is szeretné, mért is szeretné? Miért, miért? . . . és vele foglalkozott mindig. Mit gondolhat róla? Olyannak tartja-e, mint a többi, az egész világot . . . vagy rosszabbnak még? Mindenre indulatos volt Dénes, magára leginkább.

Volt valami benne a középkori lovagból. Minden fiatal emberben van. Magas mértékkel mérni a nőt, a makula nélkül való szűztől s édes anyántól vett mértékkel. Elmúlt századok romjairól leng át ez a szellő hozzánk s az ember, a mig fiatal, megérzi. Csak mig fiatal . . . Más szél fúj most.

Csend volt. A nap ment le s tenyérnyi foltokban fényesítette meg a sárguló gyepet. Az égerbokrok hosszú árnyéka lefeküdt a néma mezőre s az erdő bükkje széles sötét fátyolt terített a virágos dombra. Csak az árnyat, csak a karikákban leszálló sárga levelet látta Dénes s ingerelte minden.

Valami nagy ostobaságot, vagy egy hős tettet szeretett volna elkövetni; szívesen verekedett volna. Gyűlölte magát s haragudt, hogy nem tud felejtani. Ébren, álmában látja Ágnest s a jelenetet ott a tóparton s izgatott: mért, hogy a föld olyan közö-

nyös és néma; mért, hogy a virágok színesek s a bogár zümmögő.

Neki le kell sütnie a szemét Benkő előtt, őt megdicséri Izsepi . . . Minden ellene van. A vére felfutott a fejébe. Verte a lovat és vágatva haladt az erdei úton.

Néha valami édes boldogság-félét is érzett. Annak az órának emléke érintette, melyet beszélgetve töltött el Ágnessel s tán az ölelés is . . . de elborította rögtön a keserűség. Tán nem szeret-e Ágnest, de rá kellett gondolnia szüntelenül s úgy érezte, hogy megőrülne a boldogságtól, ha karjaiba zárhatná, átölelhetné még egyszer.

A vén cseléd, kinek levelet adott át, biztatta. Nem hihetett semmi jót . . . „Utolsó próba a mai — mondta — s ha nem láthatom ma sem, ha nem láthatom . . .” és minden szörnyiséget végig gondolt, mit fog ő akkor tenni.

Letért az útról, mikor az erdőn át a völgybe ért és a Maros parton ment. Lovat tájtékozott és meglassult. Olyan gyorsan repülte át az utat, hogy alig esteledett, mire a városig érkezett. A Maroson túl a kertek kezdődnek . . . oda rug a Bobori ház kertjének vége is.

Az ezüst nyárfa levelei kifehérek a tiszta kék víz simán suhant kavicsos ágyában. A város zaja úgy hallzott, mintha egy felzavart bogárfészek zsongana. Szekerek dübörgése morajlott s tehének böge hangzott.

Dénes leszállott a lórol, óvatosan ment a kertek végén a bokrok között s neszelt minden hangra. A barátok templomának éles harangja csendült meg s aztán minden templomé. Estére harangoztak. Szörnyű hosszúnak találta Dénes a kongatást s utoljára, mintha minden hangot az ő fejéhez vertek volna, olyan izgatottan hallgatta. Fiatalságának egész hevesége kitört. Tördelte az ágakat és lármásan járt-kelt. Megállott a Bobori-kert kapujánál s átnézett a hasadékon.

Egyszerre halk beszédet hallott; az Ágnes hangját.

— Nem, nem lehet, édes Sári, nem tehetem. Illik-e az? mit mondanának? nem, nem.

Ingadozó volt a hangja, kérő és félénk.

— Hiszen akartad, buba — szólott halkán a vén cseléd — megígérted s aztán vár reád; oh, hogy vár szegény. Aztán csak két szót szól, engedelmet kér s punktum. Látni akar, hát mi rosz van abban. Bebecsássam, mi?

— Mit tegyek, mit tegyek istenem. Tudom, hogy hiba, Sári — rebegte — engedné-e te a leányodnak?

Dénes izgatottan fogta meg a korlátot. Majd elkiáltotta magát. Ágnes vonakodva bár, de az ajtó felé lépett. Egyszerre mást gondolt; félve mondta: „Nem léphetek ki ezen az ajtón, nem tehetem” s visszafutott az úton. Dénes átvette magát a korlátot.

Akkor a Mimi kisasszony hangja hallzott.

(Folytatása következik.)

MARGIT DALA.

— Faustból. —

(Margit a fonókerékénél ülve.)

Nehéz a szívem
Nyugalmam oda;
Föl sem is lelem
Soha, de soha.

Hol őt nem látom,
Sirom találok;
És keserves
Egész világom.

Ah, a fejem
Zavart szegény,
S egész lényem
Sincsen helyén.

Nehéz a szívem,
Nyugalmam oda;
Föl sem is lelem
Soha, de soha.

Csak érte nézek
Ki az ablakon;
Csak érte lépek
Ki a kapunkon.

től jött s mind könyvei elárúsítását tárgyazzák; könyveket küld hozzájuk ő, vagy kérnek azok s árát beszámolják, vagy panaszzák, hogy nem kél, sűrűn, sokan dicsőítik az író, de kevesen, gyéren veszik könyvét. Egy herceg Eszterházy 1 forintot fizetett előre három könyvre . . . Azonban ne mulassunk tovább e szomorú fejezeténél életének. Egy titkos nemzeti fájdalmat fejez ki egyik barátja, Erős János, midőn 1805. jan. 20. írja neki: „Sir ben-nem a lélek nyomorult sorsán!” De maga is elmondotta egy szomorú pillanatban, mikor „Búcsu a Magyar Muzsáktól” című versét írta.

Muzsák! a kik eddig olyan jók valátok
Hogy körültem nyájas színnel mosolygátok,
Jó szívű, de kicsinyt használó barátok
Kecsegtető Muzsák! már ISTEN HOZZÁTOK.

Mit ér örökös hirt nyerni Piással,
S falunként élődni tudós koldulással?
Ha nem kérkedhetni semmi Mecenással:
Jó éjszakát Muzsák, Phoebussal s Pallással.

Más népek közt feles példákat találok,
Hogy mind a királyok, pápák s cardinálók,
Mind a pénzes urak annyit adtak nálók,
A mennyit nálunk sem visznek el a bálók.

Minden írást, melyek megmaradtak,
Szűk erszényem miatt köz fényt nem láthattak,
Mecenasokra is eddig nem akadtak,
A kik talán nálunk mind sirba rakattak.

Puky István, a kit ő 1801. jun. 13-iki levelében legállandóbb, legtisztább szívű barátjának vall, 1802. szept. 5. írja, hogy a legérzékenyebb indullal vette szomorú esetéről tudósító levelét s hirtelenében 15 forintot küldött első szükségére, de a mint értette, az elveszett. Tudassa kéri őt — mikor lesz otthon, hogy bemenjen utána s magával vigye Berentére, a szüretre. Addig is, a mikor valahová menni akar, lovaival parancsoljon. Ő maga embere s kész megbizonyítani, mily igaz és hiv barátja . . .

1803. írja neki ugyan Puky, hogy hallotta, hogy kereskedő akar lenni. Nem utolsó gondolat, csak a planumát jól ki kell csinálni. Dohány és bor jó árucikkek, de egyéb naturaléval való speculatiót nem látja rá nézve tanácsosnak. Legjobb lenne a marhával kereskedés, ha értene hozzá, de ez teljességgel nem oly magok forma embereknek való . . . „Cselekedd meg édes barátom!! jöjj be hozzám. Igar-ra, régen készen vár Tusculanumom. Jöjj el. Alig férek magamban csak elgondolására is annak, hogy meg foglak látni. Oh, akkor sokat, igen sokat beszélhetnék veled, a mit kiírni nem esik oly jól. A feleségem is szívesen köszöntet, immár nyughatatlan irántad s azt mondja, senkitől sem esik olyan kedvesen elfogadni Kleist Tavaszt, mint tőled. Ha pedig a speculatióról letesz, tudósíts, módot kell találnom, hogy veled lehessenek.”

1804. szept. 13. irt levelében Beck Pál, nyugalmazott kapitány hívta meg házához. „Gondolhatja az ur — hogy nemcsak szívesen óhajtvam várom, de gyönyörködni fogok rajta, kinek jeles elméjét örvendő csudálom, ha házamat menedékhelynek fogja választani ezen rövid és fergeteges életben . . .”

Csak még egy vonást jelleméből, arra nézve, mily érzékeny volt arra, hogy barátai hozzá figyelemmel legyenek. Puky Istvánnak 1800. deczemb. 20-án irt levelében panasolja, hogy Csohány barátjok, a ki Puky fiának keresztatyja, Debreczenben volt s nem érdemle tőle egy látogatást, tövében a collegiumnak, hol még a clavirozgatásra is rá ért. „Talán — ugymond — kicsiny vagyok az ő nagyobbaktól meublirozott szívébe! . . . Te kitudhatod tőle. Én akárkire sem kívánom magamat tukmálni, noha a Csohány szívét jure postliminii, visszakívánhatnám . . . Csokolom kezeit az én kedves Ifjasszonkám, tégedet pedig, lelkem szerette kedves barátom Uram (humilimus servus!) öllek. Éljenek kedveseim! S tovább is szeressenek! hiv tisztelőtök: Csokonay Mihály.”

Levelézései közül csak a gróf Széchenyié, gr. Festetiché, az írók közül Kazinczynak, Kutzárnak, Márton Józsefnek vannak meg irodalmi ügyekben irt levelei, a többieket — a mint maga írta — megsemmisítette. A mik fenmaradtak, 26—30 egyén-

Büszke járása,
Nemes tartása,
Szája mosolygása,
Szeme pillantása,

És csengő szavának
Édes folyása,
Keze szoritása,
Hát még a csókja!

Nehéz a szívem,
Nyugalmam oda;
Föl sem is lelem
Soha, de soha.

A szívem vágya
Csak őtet látni;
Szeretném birva
Magamhoz ölelni!

És aztán örökké
Kedvemre csókolni,
És csókjaiban
Szeretnék elhalni.

FERENCZI ZOLTÁN.

SZINTE FELÁLDOZTÁK!

Angolból.

SÁMI LÁSZLÓNÉ.

(Folytatás.)

VI.

Nugente Margaréta a bondoirjában ült, élénk figyelemmel hallgatva a közeledő kocsi zörgésének a legkisebb zaját. Végre itt volt, hallotta a kocsi ropogását s a mint a lovak a lépcső előtt megállottak. A kocsi ajtaja megnyílt s abból egy középkorú barna férfi lépett ki s gyorsan haladt fel a lépcsőkön a háziasszony privát szobája felé, tudva, hogy szives fogadtatásban részesül.

Könnyű kopogtatás után, az engedélyre sem várva, belépett.

Bizom az érdemes késő maradékra,
Mely több szivességgel néz a jó példákra;
Vagy pedig nem hajtván semmi tartalékra,
Pipára rakgatom és vajjas fazékra . . .

Még csak édes anyja saját kézzel irt néhány sorát igatom ide kiegészítésül, Csokonai igaz jellemzésére.

„Nemes Csokonai Mihály, kedves fiam volt 12 esztendő, hogy édes atyjától reám maradt árvaságra; akkor végezte a poetica classist, azután két esztendeig az oratoria classist járta, ennek utána hét esztendeig deák volt. A mily hiveséges volt tanulmányában, oly hiveséggel igyekeztem szükségait teljesíteni, a melyeket már kisdéd korában nagyon érezvén, velem egygyé forott szive, igaz fiui szeretettel viszonozta halála órájáig; a kiről elmondhatom, hogy soha egy szavával, annyival inkább cselekedetével soha meg nem szomorított, minden bajait csendesen hordozom, az volt legnehezebb előtte, hogy én is vele annyira éreztem mindenedet . . .“

E levelezés tényei, a barátság, hazafiság, irodalom pártolók ez őszinte nyilatkozatai és már ma az irodalom és kritika által érdemileg elismert és méltányolt költői lángelméjét Csokonainak, valamint nemes, egyszerű, puritán jellemét és lelkületét tiszta fényű ragyogásban állítják az olvasó elé. Eljövendő az idő, sőt már nem messze van, a mi-

— Doctor Selby, ön bizonyosan meg volt lepette, hogy ily korán hivattam, — mondá Nugente asszony a szokásos üdvözlés-váltás után; de Klára ismét roszszul van s az ön segítségét ismét igénybe kellennem.

— Ismét beteg! — ismétlé az orvos. Mikor kezdődött a baj?

— Csak tegnap este; s szerencsétlenségemre épen olyankor történt, midőn egy orvos van a háznál, mint szálló vendég, s kivánságát, hogy a betegnek rendelkezjen, nem tagadhattam meg. De a Fairfax ur jelenléte, daczára, mégis beadtam neki egy keveset az ön orvosságából.

— Helyesen, nagyon helyesen, — volt a válasz. De, vajjon látta a doctor?

— Igen, látta; de —

S az asszony néhány szót sugott az orvos fülébe, mire az jóízűen nevetett.

— Jól van, nagyon jól van, — mondá; igen, igen jól van; az az orvos nem ismerhette a beteg természetét s bármelyik újabb szer megölheti, kivált az öröklött bajára való hajlamával.

Nugente asszony hallgatott néhány percig, mint ha gondolatait akarná összeszedni, aztán egyenesen nézve társára, azt mondá:

— Doctor Selby, én soha sem huztam magam vissza, mikor ön bajban volt; jegyzőkönyvem eléggé bebizonyíthatná, hogy mindig bőkezű pártfogója voltam. Tudom, hogy jelenleg is nagy pénzzavarban van. Tudom, hogy végpusztulás és szegény fenyegeti. Ki akarja mind a kettőt kerülni?

Az orvos arca elfehéredett, szemei elvesztették nyugodt fényüket s rémülettől ragyogtak.

— Én — én — nem értem kegyedet, dadogta alig érthetően.

— Dehogyan nem, Selby ur; ön engem ért, és pedig nagyon is jól ért. Sőt a mi több, ha akarja még világosabban megmondhatom, hogy minő veszély fenyegeti, melytől valóban ritka szerencse, ha sikerül megmenekülnie.

Oda hajlott hozzá és ismét néhány szót sugott a fülébe.

Selby megrázkódott és visszarántotta magát a sziszegő ajkaktól, melyek szinte érinték.

kor egy nagy tehetségű műkritikus veszi tollára korának s költészeti irodalmunknak e jelesét s megadja neki azt az elégtételt, mit az élet és kora tőle megtagadott, a mikor az ő sok szenvedéseit, nélkülözését és gyötrelmeit a nemzet háladatos emlékezete és tisztelete elfeledtetli s a Csokonai név ünnepe név lesz Magyarországon, az igaz érdem és nagy tehetségek minden tisztelője szívében.

Valóban lehetetlen elfojtanom Magyarország mult századi és e század elején élő aristokratáinak iróink iránti részvétlen, lelketlen közönye megrovását. Egy nemzetnek sincs oly nagy szüksége, hogy irói a mivelttség érdekét képviseljék, a tudományt előmozdítsák, s így a nemzet becsületét Európa előtt megmentsék, mint nekünk, mert soha igazabban egy osztályt nem jellemeznek, mint a Peleskei nótáriusban a mi kivált főnemességünket, midőn írta:

Nem kell nekünk tudomány,
Csak jó bor és szép leány.

S mégis épen nálunk méltányolták a legkevésbé az írókat. A mily sokféle nyomort Csokonai kiállott, nemzete közönyével a mily keserűen küzdött, nagyobb szabású pártfogókat, tisztességes életmódot s hatáskört sehol nem találva, igazán elmondható, hogy fáj az embernek a szive! Ha ezt a hazájáért forrón égő szívet, gyönyörű költői elmét s roppant munkaképességű férfit idejében fel-

— Kegyed egy ördög, egy kigyó, egy gonosz lélek, — kiáltá rekedt hangon.

— Oh nem, volt a nyugodt válasz, csak egy asszony vagyok, némi tapintattal s bölcseséggel, s a mi több, határozottsággal megáldva. Könnyen megeshetik, édes doctor, hogy itt több van a kockán, mint saját személye és az ön aprólékos ügyei, ámbár az a veszély, mi önt fenyegeti sokkal komolyabbá nőheti ki magát, mint a mi egy okleveles orvoshoz illik. De nincs időm hosszabban beszélni a tárgyról. Csak azt akarom mondani, hogy: kéz kezet mos, segítsen rajtam és én is segíteni fogok önön. Áll az alku?

— De hogy segítek? Kérdé reszkető hanggal s mindent elkövetett, hogy felindulását visszatartsa.

— Ha reá áll az alkura, akkor el fogom mondani, hogy minő szolgálatot várok öntől. Ha az ön által érdekemben tett fáradságát siker koronázza, akkor részemről egy jó összeg pénzt és teljes feledést ígérek önnek.

Az orvos egy pillanatig habozott. Szemei félve találkoztak az asszony tekintetével.

— A percek drágák, — zaklatá az asszony. Mire határozta magát?

— Én — én — mindenre képes vagyok, csak egyre nem, — dadogta a férfi. Ugy-e nem kívánja épen azt tőlem?

Az asszony megvetéssel nézett reá.

— Nevetség! Egy szó az, a mi megijeszti? Hát nem vitte-e majdnem mind keresztül azt, a mit most be akarok végezteni? Egy szavam tönkre tenné önt. És e szót soha sem fogom kimondani, ha most az egyszer engedelmességek. Ha bevégzi kezdett művét, gazdaggá teszem, itt hagyhatja nyomorult orvosságait és rendelvényeit s mehet oda, a hol soha sem fogunk többé találkozni. Érti mit akarok?

Doctor Selby nagyon is jól tudta a Nugente asszony akaratát, de néhány pillanatig még sem bírta azt a szót kimondani, mi lelkét örökös furdalással volt eltöltendő.

De nem menekülhetett; nem volt választás előtte. Nugente asszonynak hideg szemei reá voltak szegezve. Látta a ragyogást kegyetlen mélységükben, látta a szilárd ajkak könyörtelen összeszorítását. Ennek az

karolták volna, neki ambícióinak s tehetségeinek megfelelő pályát nyitnak, őt buzdítják, lelkesítik, ha őt szegénység s nélkülözés nem nyomja földig, irigyei és kicsinylői folyvást nem sebzik nemes ügyért lángoló, ideálokat ölelő szívet, milyen más irányt vett volna fejlődése, költészete, mennyivel fenköltebb, alkotásai nagyszerűbbek, sikerei dicsőségesebbek lettek volna!

A nagy közönség nem értette meg, a közép osztály csak erejéhez mérten tudta segíteni, a főrangú világnak csak egy-két jelese derítette olykor lelkére az öröm egy-egy pillanatát: született szegénységben, élt nyomor közt, dicsőséget szerzett költészetevel nemzetének s meghalt, megtört lélekkel, szükölködés között.

Hassa meg ez aristokratáinkat, ébreszsze kötelességére. Szeresse, pártolja, nyisson tért, adjon megélhetési módot azoknak, a kikben nagy tehetségek szikrája jökor lobban ki. A haza fényét ezek emelik, a nemzeti irodalomnak hirt és tisztességet ezek szereznek. S nekik abban legnagyobb részök van, mert ők állnak a haza főpalczain.

asszonyoknak minden nőies finomsága eltűnt, helyébe a munkakiadó határozottsága állott. Követelt, parancsolt és éles tekintetét ostorként használta.

— A hogy tetszik, — mondá megadással az orvos, a hogy tetszik Nugente asszony; azaz, nem kívánom a kegyed terveit meghiúsítani, és... és, kegyed mindig bőkezű, mindig nagylelkű volt, én pedig igen-igen szerencsétlen ember voltam és vagyok, tehát...

— Doktor Selby, most sem lesz önnek oka fősvénységem ellen panaszkodni. Mihelyt ez az ügy teljes sikerrel be lesz végezve, az ön jövőjét is biztosítom. Hallgasson reám.

A doctor füléhez hajlott s néhány perczig igen halk hangon, de sebesen beszélt. Azok a gyorsan kimondott szavak hideg ólomként hullottak a Selby szívére. Hideg borzadás futotta végig az erős férfi testét, midőn a terv ki volt előtte fejtve, de az oldala mellett álló könyörtelen asszonyt sem lelkifurdalás, sem habozás nem fogta el. Gonosz szándéka meg volt érlelve és ő nem tartozott az engedékenyek és félénkek közé; a mit egyszer elhatározott, annak török-szakad meg kellett lenni; most is nem azért szötte cselszövényeit s terveit évek óta, hogy az utolsó pillanatban vissza lépjen.

— Megteszi ugy-e? — kérdé.

— Igen, — volt a válasz.

— Ne feledje, hogy minden a sikertől függ, — folytató. A jutalmat a siker teljességéhez arányosítva fogja tőlem megkapni. Csak két út van ön előtt, válasszon: annyi pénz, a mennyivel minden nehézségeit el tudta hártani, s külföldre mehet, hogy új életet kezdjen bőségben, kényelemben és gond nélkül, vagy a gyalázat a megbecstelenség és a börtön. — Érti? —

— Érttem. Engedelmeskedni fogok. Csak egy perczet még s készen leszek.

A gonosz asszony gúnyos megvetéssel nézett szövetségesének fehér arcúra s reszkető kezeire, s a szegelethen álló szekrényhez menve, egy kis ezüst palackot és poharat vett elő s olyan hatalmas italt töltött ki belőle, mitől sok erős férfiúnak megzavarodott volna a feje, de az orvost nem kábította el, csak bátorságát hozta meg s reszkető testének az erejét adta vissza.

Selby összeszedte magát, a bekövetkező crisishez készült. A visszatérő arcszín és szilárdabb arc kifejezésben Nugente asszony meglepéssel láthatta feléledni a régiidők merész cselszövőjét.

— Már most készen vagyok — mondá — egészen készen. Asszonyom ne féljen semmit, bizhatik bennem.

És az asszony nem is félt. Rövid szünet után a beteg szobájába felé vezette vendégét; de Selby előbb néhány perczre, a Nugente asszony boudoirja mellett levő kis kamarába ment, honnan kijöve ismét késznek nyilatkozott, háziasszonyának engedelmeskedni s őt a beteghez követni.

Nem sokára a Klára szobájába előtt állottak, Nugente asszony kopogtatott. Doctor Fairfax maga nyitotta ki az ajtót.

— Édes Doctor ur, mennyire örülök, — mondá Nugente asszony. Saját házi orvosunk, ki a Klára természetét gyermekkor óta oly jól ismeri, épen most érkezett meg. Ő felfogja önt attól a nagy felelősségtől menteni, hogy egy idegennek rendeljen.

Selby orvos meghajtotta magát, inkább alázatosan, mint udvariasan, Fairfax pedig inkább gyanakodólag viszonzta azt, mint hidegen.

— Tudom, mondá doctor Selby, hogy a jelen esetben majdnem felesleges vagyok; de Nugente kisasszonyt gyermekkor óta én gyógykezelttem, s a tanácsadók többségében mindig biztonság van. Úgy látszik, hogy ez a roham komolyabb jellegű volt a többinél.

Doctor Fairfax egy pillanatig habozott, hogy beeresse-e kartársát, de egy ilyen lépésnek az igazság-

talansága rögtön szemébe tűnt, tehát csendesen hátrahúzódott s Selby orvost a szobába engedte lépni.

Nugente asszony künn várakozva állott.

— A doctor Selby tudósítását bevárom itten — mondá; bármily fájdalmasan esik a kizárás, jogomat, hogy a beteg mellett lehessenek, nem erőltetem.

Doctor Fairfax nyugodtan meghajtotta magát s a Nugente asszony ajánlatát elfogadva, kartársra s maga után betette az ajtót.

(Folytatása következik.)

ANYA NÉLKÜL.

A kár miként van is kiezüstözve-aranyozva az a fekete szekér, mégis csak szomorú kinézése van annak; hát ha mikor még lekopik róla az ezüst és arany s a kezek a sok használat után csak amugy nyöszörögnek, mintha megérdemelt nyugalom után sóhajtoznának; de sóhajtások, úgy látszik, süket fülekre talál, hiszen az ilyen kopott szekér még mindig jó a szegény emberek számára, azok megköszönhetik, ha ilyenek is kiviszik abba a nagy kertbe, hol a virág nyílása is oly szomorú, mint más helyt a hervadás.

Ezen a kopott szekeren vitték ki arra az örök csendes helyre annak a két szép leánynak az anyját. Szomorú temetés volt ez nagyon. Hej! hiába huzza folytonosan egy harangozó azt a vén harangot, mégis változik annak a hangja folytonosan, egyszer szomorubb, mint máskor; de azért még soha sem csengett-kongott oly keservesen, mint éppen ezen a temetésen.

Legalább annak a két szép árvának úgy rémlik, mintha a harang minden ütése az ő szívet érné; már hogyne, hisz minél többet harangoznak, annál közelebb érnek ahhoz a sírgödörhez, mely örökre elválasztja őket szerette anyjoktól.

— A harang elnémult; a sirás elvégezte munkáját; a pap már nem imádkozik; a közönség széteszlott; az árvák pedig egyedül maradnak, nem is igyekeznek egymást vigasztalni, tudják, hogy hiába; hisz a bánat perczében a vigasztalás csak gúnyolja a fájdalmat.

Othon vannak. Oh milyen üres, milyen keserves othon ez; hisz a gyermek othona a szerető anya keble, nem pedig a rideg négy fal, honnan az eltávozott örökre.

Szegény két árva! Még bánatra sincs idejük; a koldus koldulhat, de a szegénynek dolgozni kell, hogy élhessen. Varrogatásból remélik megszerezni a mindennapi kenyeret; csak hogy valaki a varrásból megélhessen, nem elég a tű, a mit krajczárért lehet venni, — varrógép kell oda, annak beszerzésére pedig egy egész vagyon kell.

Nem tudom ki találta fel a varrógépet, de azt hiszem: ha tudta volna, hogy hány éhező elől vonta el a mindennapi kenyeret, tán inkább öszszetörte volna találmányát.

A két szegény gyermek arra nem is mert gondolni, hogy gépet szerezzen be; nem volt mit tenni, Margitnak, az idősebbik testvérnek, meg kellett barátkoznia azzal a keserves gondolattal, hogy minden reggel, míg Anna nővére a kicsiny háztartás kevésnyi ügyét-baját vezeti, ő elmegy idegen házba idegenek közé varróleánynak.

Sok keresés után végre talált helyet. Örültek is, sirtak is miatta; hogy ne sirtak volna, hisz már holnap reggel el kell hogy váljanak s aztán egész estig nem is láthatják egymást. Estenként,

midőn ismét együtt volt a két árva testvér, — kezdetét vette a csicsérgés, kikérdezték egymást mindenről; elpanaszoltak egymásnak mindent; együtt sirtak s rájuk nézve az is boldogság volt, hogy együtt sirhattak; nevetni — nem igen volt miért.

Lassacskán mindent megszokunk; a fájdalmat is, az örömet is; nem fájt már oly nagyon a két árvának, ha reggelenként el kellett hagyniok egymást; de a viszontlátás sem okozott oly nagy örömet. Sőt bizony nem is oly régen az is megtörtént s azóta még többször is, hogy Margit szinte sajnálta, hogy oly hamar ért el kis lakásához, mert hát válnia kellett egy igaz barátjától, ki egy idő óta minden nap hazuról és hazáig kíséri; panaszait oly részvétellel hallgatja meg s bánatteljes életét vigasz-szavakkal igyekszik enyhíteni.

Kis lakásukba nem hitta be egyszer sem, mi nek zavarná Annát; sőt ez volt egyetlen titka nővére előtt, hisz ő nem ismeri őt, nem tudja, hogy milyen igaz barát és még félremagyarázná.

*

— Édes Margit, mondd csak, ki az a fiatal ur, ki ma haza kísért?

Margit elpirul.

— Tegnap hallottam meg, hogy mostanság soha sem jössz egyedül haza.

Margit hallgat.

— Hiszed-e, hogy igazán szeretlek?!

— Én is szeretlek? -- zokogja Margit.

— Nem hiszem, mert nincs bizalmad hozzám.

— De hiszen Béla igaz barát.

— Hát Bélának hívják. Hol ismerkedtek meg?

— Valamelyik családnál, hová varrogatni jártam.

— Hej! ha édes anyánk élne — sohajtotta

Anna.

— Akkor is volna szívem! — feleli szinte kibívólag Margit... és hallgatnak mind a ketten.

Kinos csendben mulik el néhány percz.

— Miért nem találkozol Béláddal itt?

— Megengeded?

— Szeretném megismerni.

És Béla mindennapos vendég lett a háznál.

*

... És Margitnak, ha anyja élne, akkor is volna szíve; de az is volna, ki vigyázzon szíve dobogására. Mert hiszen a szerelem nem olyan, mint a fájdalom vagy az öröm; a fájdalmat nem lehet rejtegetni s nincs is miért, könybe lábad szemünk s ott láthatja mindenki; ha öröm ér, mosolyra nyíl ajkunk s nincs okunk félni, hogy onnan észrevehető minden ember; de ha szerelmeseink leszünk, szívünk ver hangosabban s azt nem hallja senki, nem érzi senki, — titokban tarthatjuk és egy ifju leánynak van is oka erre.

A bevallott szerelemnél leghivebben az anya tud örködni, hogy azt ne csókkal pecsételjük meg.

— A mit Béla hazudott, Margit őszintén mondta: „Szeretlek.”

Anya nélkül volt... elcsattant az első csók... ölelték egymást és... késő már a bánat...

*

Béla kezd elmaradozni a háztól; Anna vigasztalja ezért ágyban fekvő beteg nővérét.

— Bizonyára nem sokára meg fog látogatni — s aztán fájdalommal gondolja magában: bizony elfelejtett az már téged, szegény testvérem.

— Hűtlen lett hozzám, nem látom meg többet, — de azért még szívében mindig reménykedett.

A beteg napról-napra rosszabbul lett, hisz nem is csuda olyan szegényes gyógykezelés mellett; Anna ugyan otthon himegetett, hogy legalább a legszükségesebbet beszerezhesse; de ez bizony nagyon nehezen ment. Most is könyezve jött haza, mivel nem kapott semmi munkát. Margit szóltanul nyújtott át egy kis csomagot egy levélkével együtt. A csomagban fátolszövet; a levélben pedig X. ő nagysága, kinek házához régebben varrni járogatott, kéri Margitot, hogy miután leányának a napokban lesz meg esküvője Y. Bélával, siessen e menyasszonyi-fátyol elkészítésével.

Anna ijedten nézett beteg nővére; tudta, hogy ez a csapás szívet fogja megölni; ott feküdt az halásápadtan; szemei szárazok voltak, — hiszen volt ideje és volt hogy miért sirja el könyeit — és ezekkel a száraz szemekkel olyan fájdalmasan nézett könyező testvére . . . a szegény leány orvos után akart szaladni, de testvére görcsösen szoritá kezeit . . . aztán elengedte, de már akkor nem volt szükség orvosra.

Anna aztán haza vitte a menyasszonyi fátlyat; többet sirt ott, mint beszélt, de azért e kevés beszédből is megértette Béla jegyese, a szegény Margit szomorú történetét; vigasztalni próbálta, pedig hát neki is szüksége lett volna vigasztaló szavakra.

Anna távozta után jött nemsokára Béla; jegyese nyájasan fogadta; elkezdte szerelmi ömlengéseit — és ő türelmesen végig hallgatta; akkor aztán ő is szólott:

— Édes Béla, egy kérésem volna önhöz; tudja az a szegény Margit meghalt; legyen oly jó s vigye ezt a menyasszonyi-fátylat szegény Margit számára szemfedőnek.

CSABA.

RELIQUIÁK.

Gróf Kemény József levele Nagy-ajtai Kovács Istvánhoz.

III.*)

Kedves jó Barátom!

Ezuttal megakarom nyomorítani Barátom Uramat kéréseimmel, és azért is küldök az Urnak oly isszonyu csomó irást, mely a következőkből áll:

1-o. Bedeus urnak hozzám intézett levelét, záratékjával együtt, — azt csak azért küldöm, hogy Barátom Uram olvassa el, és azután nékem vissza is küldje.

2-o. Egy jó hosszú német levelemből, melyet Bedeus Urnak irtam (minden Coperta nélkül) ezt olvastassa fel magának Barátom Uram, Gebbel Barátunk által, hogy ketten láthassák, mit és miről irtam légyen Bedeus Urnak, — csak arra vigyázzon Barátom Uram, hogy levelem valamiképpen el ne mocskoltassék. Elolvassván pedig ezen, Bedeus Urnak írott leveletem, kérem csináljon reá egy csinos Copertát, pecsételje ezt meg az idezártt pecsétnyomómmal és a levél Copertájára feliratván Bedeus ur Adressét, adja által neki leveletem különös köszöntésem mellett.

3-o. Küldöm ezuttal a „Fundgrubenemnek“ II-ik Darabját in Manuscripta, — ezt bűzöltesse meg futólag Barátom Uram Gebbel Barátunkkal, mert abból meg fogja látni, hogy hetvenedik

*) Eredetije az unitáriusok könyvtárában Kolozsvárt.

nagyapjának lelke is már historicus volt. Meglévén e képpen az atyafiságos rövid bűzölés, kérem Barátom Uramat, ezen kéz-iratomat adja által levelelemmel együtt Bedeus Urnak, a ki azt áttekintvén, borítékba köttettvén azt adja által Tilsch Urnak, a ki azt mindazonáltal 1840 előtt nem fogja közrebocsátani, — legalább azt irta utolsó levelébe. Megvallom több helyekről kaptam levélbeli fel-szólítást a Fundgrubennek folytatására, de erről másszor többet.

4 o. Küldöm ily czimű kéz-iratomat: „Diplomatikai Tarlózat az erdélyi történetek és régiségek mezején“ — ezt is kérem Bedeus urnak által adni. Megjegyzem mindazonáltal, hogy e munkám még egészen nem kész, de majd a télen még egyszer át fogom porozni és simítani.

5-o. Küldök Tilsch urnak is egy levelet, ezt ha tetszik olvassa el Barátom Uram, és azután adja által Tilsch Urnak.

Szives köszönettel kaptam s olvastam a Nemzeti Társalkodóban a „Fundgrubenem“ ismertetését, látszik, hogy egy szives Barátom irta azt, mert több a dicséret, mintsem érdemelném.

Hát Barátom Uramnak „Történeti Tára“ (mert nem merem azt „Táromnak“ nevezni, mert én majd semmit se dolgoztam benne) halad-e a Censuránál? ki lesz a Nyomatatója?

Én most itt a nyár közepétől fogva egy nagy munkán töröm a fejemet, és koptatom pennámat, mivel pedig annak elkészítésére mindennemű írsaimra szükségem vagyon, azért kérem Barátom Uramat, a mi irataim vannak Barátom Uramnál (signanter a Fejedelmi levelek copiáit és a Diaetalis Articulussaimat) azokat küldje ki nékem, de csak úgy, ha azokra szüksége nem lenne, mert egyébbáránt igenis jó helyt vagynak.

A nyáron meglehetősen Acquisitiókat tettem, egybe vettem valami 200 régi halotti beszédeket, azok között Bethlen Péter, II. Rákóczi György és I. Apafi Mihály halála felett mondott Praedikatiókat nyomtattva, azon kívül sok nevezetes és régi Magyar könyveket, Fejedelem Kemény János eltemetése felett egy régi kéziratot (ez igazán ujság és ritkaság) etc.

Hát nem lesz-e szerencsém Barátom Uramhoz itt Gerenden? én Kolozsvárra talám Sámuel napjára bé megyek, ha öcsém G. Kemény Sámuel ott marad. Kurcz nyugtalan várja az Ur reflexióit munkájára.

Ezek után Isten velünk kedves jó Barátom. Kemény.

P. S. Éppen ez órában veszem Schedel Ferencz Ur levelét Pestről, melyből értem, hogy Szep-temberbe engemet itt meg fog látogatni.

Közli: BOROS GYÖRGY.

PESTI POSTA.

IV.

Budapest, ápril 22.

alahányszor színházban vagyok, mindig már előre elrontja a kedélyemet az a csuf vas függöny. Valami le-verő, elszomorító hatást gyakorol a nézőre ez a nehézkes, áthatlan vas mumus. Szinte nehéz elhinni, hogy azon túl valami derültebb, vidámabb dolog is lehessen; hogy e kripta-ajtó megett van azon hely: mely az életet tükrözi, de szebben, mint a valóság, csak annak „égi mása.“ Aztán mikor a fel-

vonás végével a néző már kissé beleringatja magát az ideális, költői álomba, egyszerre elkezdi dübörögni, csikorogni a lassan lebecsátkozó kripta-ajtó s fölírzza az embert prózai ébrenlétre. Valóságos Memento mori! . . . mintha csak mondaná: „Halljátok ti, kik ide gyűltetek mulatni, szórakozni, élvezni, jusson eszetekbe, hogy itt borzasztó szerencsétlenség történhetik! Hogy ti mind, mind nyomorúságosan itt pusztulhattok . . . egyedül én maradok meg!“ . . . És ez igaz is, mert ha úgy lecsapna lángpallosával a végzet olyankor, mikor tömve a nézőtér, bizony a szűk zártszéksorok közül, a folyosók girbe-gurba, fel-le tömkelegéből (kivált a népszínházban) nagyon kis része tudna megmenekülni a fejt vesztett közönségnek. De a vas függöny megmaradna! — — — de hát jól van no! „Röndnek muszaj lönnny!“ — — legyen vas függöny, csak úgy hiszem, talán lefesthetnék azt az unalmas, mozgó falat valami figurákkal? . . . Pingáljanak rá függőnyt; hiszen az által nem veszt a maradandóságából s nem rázza föl a nézőt illúziójából ott, hol legtöbb illúsióra van szükség.

Láttam a népszínházban Vidor Pált, akárom mondani: „Rip van Wiklet.“ Vidor remekelt! Milyen kár, hogy ennek az embernek olyan szép hangja van! . . . Így egy nagy drámai színész veszett el benne! . . . A darab is szép; szívéhez beszél annak, kinek van szíve. Egy kis „ember tragoedia“, a mai ember tragoediája, ki vagyon után áhítzik, kincset keres, elhagyja nejét, gyermekét, családi tűzhelyét és keres, keres, és husz évi álom után . . . nem talál semmit; de a barangolás alatt elveszti a legdrágább kincset: az ifjúságot!

Két kis tragoediát láttam még, nem a színházban, de a nagy komédia bódében: az utczán.

A Haas palota egyik sarkán van a legfinomabb italok raktára. Óriási bádög pezsgős palaczk lóg az ajtó előtt „Pommery & Greno“ fölirattal. Sajátságos játéka a véletlennek, hogy e pezsgős palaczk alatt mindig koldusok állnak. Hol egy érdemjeles, de kezetlen katona; hol egy vén vak ember; hol egy fiatal lábatlan munkás, kinek lábát a gép kereke szakítá el. Tegnap egy rongyos kis leány állt alatta, karján egy még kisebb gyerekekkel és koldult s kenyérhaját rágott. Pommery és kenyérhaj!

A napokban kopogtatnak az ajtón. Kopott öltönyű, sápadt öreg asszony lép be; arczáról leritt az éhség. Nagy nehezen tudom szólásra birni, végre jelenti nekem — németül beszélve — hogy örömmel (?) hallá, hogy én színész vagyok. Valamikor, úgy mondá sóhajjal és lesütött szemekkel, ő is színész volt. Szerették. Férjhez ment. Már nem szerették olyan nagyon. Három gyermeke született. Még kevésbé szerették. Férje meghalt. Nem kapott szerződést, mert a nagy családtól megijedtek a directorok. Azóta tengődik, éhezik, fázik. Varrással kereste kenyerét egy ideig, de szemei annyira meggyöngültek, hogy csak tapogatózva tud járni. Alázatosan esedezik, ha oly szives volnék . . . könyvek és sóhajok, sóhaj és köny!

Fájni kezdett a fejem s kimentem barangolni az utczákon. Pálmai Ilka fényes fogatával rohogott el mellettem a váczi utczán. — — És most meg akarok emlékezni a „költészet“ egy más fajáról, a legszebb, legigazibb poesisról a világon, a: gyermekekről.

Jelen voltam a Vigadóban a Fröbel-egylet gyermek-ünnepélyén! Mennyi báj! Mily meghatározó kedvesség! Mily üde levegő a sok füst és gőz közepette! Valódi tavasz! virág illat, bimbó fakadás!

IRODALOM.

Budenz album.

Budenz József XXV. éves nyelvészeti működése emlékére kiadók tanítványai. Budapest. Akad. könyvkereskedés 1884. Nagy nyolczadrét 321 lap. Ára 3 frt 80 kr.

Bár elvben nem tartozunk azon nyelvészeti irányhoz, melyet Budenz József képvisel: mégis örömmel ismerjük el, hogy nyelv tudományi irodalmunk újabb föllendülése nagy részben neki és körének köszönhető. Csak az előttünk fekvő műben is tizenöt tisztán nyelvészeti értekezés van, melyek közül hat kizárólag a finn-ugor nyelvek köréből van merítve. Budenz legnevesebb tanítványai, mint dr. Szinnyei, Volf György, Munkácsi Bernát, dr. Simonyi Zs., dr. Halász Ignác stb. vállvetve működnek közre, hogy a mesterök tiszteletére kiadott könyv mentől számottevőbb súly legyen az elvek mérlegében.

Ezeknél azonban közelebről érdekelnek minket a kötetben foglaltató költői és esztétikai művek. A költészetet a Vikár Béla által észtből fordított Kalevi poeg I-ső éneke s a Halász Ignác Lapp népdalai képviselik. Az újkori, minden tekintetben enervált, vagy mondjuk: túlmivelt poézis után valósgóság lelki gyönyörűség a költővel abba a honba szállni:

Hol tündér kél hanga fűben,
Virág nyílik völgy ölében.

Az észti nép eposzban még illetlen a költő lelke, mint a bimbójából gyöngéden kifejlett virág. A képzelet szárnyai még nincsenek megnyirbálva a pedans tudás által s az akkori költő még hiszi, hogy Vihar-anya dül az erdők mélyén s korbácsolja hegyekké a tenger hullámain. Körülötte még él minden s nem kételkednek hallgatói sem benne, hogy a nap, hold és gönczöl-csillag ötven lóval és hatvan kocsisal szálltak le, hogy megkérjék a szelid Szalme vagy a fúrge Linda kezét; — sőt még azt is el tudják hinni és képzeln, hogy mily komor lett a hold s mily haragos vörös a nap, midőn mindketten kosarat kaptak. Pázsit-nyó s leányai az erdei szüzek még gyöngéd kezekkel ápolják és öltöztetik az anyátlan árvákat; s egészen természetes dolog, hogy midőn a nászt ülték:

... a Doipát táji tölgyek
És a vidék égerfái
Gyökereitül egybejöttek,
Sudarastul összedőltek.

Mily szegény az ó világ dalnokához képest a mai költő; s mint megfosztatott minden ékétől birodalmak! ... Mai napság még a körülötte élőben sem hisz az ember, annyival kevésbé az élettelenekben, s ha nagy ritkán akad egy, ki sokat sejtő lélekkel megérti a levelek susogását, a patk csörgését vagy a virág illatbeszédét: a nagy világ fejét csóválja reá s a lét végkérdéseit egy légy szárny-ereinek megszámlálásában fölhalálaló „tudós” pedig megvető mosolylyal mormogja fogai közt: csillagvizsgáló! ... Az akkori költő méltán zengheti:

Égbe szárnyal a vidám dal,
Mint a nap felhőkön által,
S míg az elme rá fölbred,
Kies utra kel a képzet —

míg a maihoz csak az erejében kételkedő észti dalnok borongós szavai illenek:

Bús madár én, mit dadogjak,
Fonnyadó csőr, dalba fogjak?
Hej! virágom, ifjuságom
Fátlan főveny elhervasztá,
Sívó homok elsorvasztá.
Rég vala, hogy ifju kedvvel

Kétszáz gyermeket lát az ember maga előtt, a legkisebb két éves, a legidősebb nyolcz. Fiuk és leányok tarka egyvelegben, ünnepiesen, vagy jelmezbe öltözve. Kétszáz megtestesült remény! Mindenik arczon mosoly és az az angyali tudatlanság, mely még nem is sejtí mit tesz az: „én vagyok.” Alig jöttek még abból a világból, mely örök rejtély a halandó előtt, mert isten lakik benne. Magukkal hozták ama világ örömeinek egy részét s mosolyhan, kacagásban, ragyogó szemük tekintetével, kis kacójuk ölelésével osztogatják nekünk, kik az élet keresztje alatt roskadozunk. Arczukon még a nagy buba-gyáros lehelle, mint virágon a himpor, mit emberi kéz érintése onnan le nem törölt! — —

Öt óraker kezdődött a nagy előadás. A függönyök szétlebbentek s a kicsinyek tarka-barka csoportban vonultak be a terembe. Mintha egy nagy kosár virágot szórtak volna be az ajtón. Párosan, büszke önérzettel lépkedve, megkerülték a termet s helyet foglaltak a nagy emelvényen. Énekeltek s azok a hamis éretlen hangok a sziv mélyéig hatottak. Ez a jövő zenéje! Aztán szavaltak, bájos ügyetlenséggel, csókolni való komolykodással. Majd előadták „a négy elem” társasjátékát, szakácsok, szakácsnők, pékek, tűzoltók, halászok, bányászok, stb. jelmezébe öltözve, kegyes leereszkedéssel fogadva a szüntelenül felzajló óriási tapsvihart. Az ünnepély végén kiosztották közöttük a jutalmakat, hábut, puskát, kardot, trombitát és sok sok cukrot, meg süteményt. Volt zibongás, kapkodás, dicsekedés a mamák előtt és végnélküli boldogság.

Oh! ti ártatlan kis teremtmények, kik még sejtelmével sem bírtak annak, a mi előttetek áll; kik még csak virágait látjátok azon útnak, melynek göröngyein lábcskáitok kibesződnek; csak pilangói után futkostak ama nagy vadas kertnek, melyben ölyvek és karvalyok is tanyáznak, szivetekkel májátokkal táplálkozó keselyük! Legyen hosszantartó a ti boldogságotok! Ne tanuljátok el tőlünk a csalfa kaczerkodást, a hiú nagyzólást, a hazugságot, a szemfényvesztést, a divatot! — — —

A vigadóban láttam még valamit. Hartl bécsi vívómester és hölgnövendékei productióját. Sajátságos érzés fogott el, midőn láttam e szép nőket fölgyverkezve, karddal a kézben. Uram isten! hát nem fölösleges ez? Asszonyok! asszonyok! hát nem elég volt, a mit eddig vétettetek ellenünk, gyöngé férfiak ellen? Hát bájjaitok lebilincselő hatalma, szemetek gyilkos tekintete, ajkatok mámorító édes mérge ... nem elég fegyver, hogy győzedelmeskedjétek fölöttünk, most még kardot is ragadtok?? ... Ez zsarnokság és kegyetlenség, ez nem méltó a gyöngéd nemhez! ... Aztán minnek is? Ugyan édes nagysád, tegye le azt a hosszú szerszámot a kezéből, hiszen a mit ön legjobban félt, a mit leginkább meg kell védenie, azt karddal nem lehet megvédeni! — — —

Most csak azt várom, hogy mikor jön valami német szakácsnő vagy tizenkét betanult férfiival, kik mutogatni fogják, hogyan kell rántást keverni, szapulni, gyermeket bepólyázni, harisnyát kötni, papucsot himezni s más eféle férfias foglalkozást végezni.

Várom őket! . . . .

GABÁNYI.

Napsugáron hangicsáltam,
Édes dalok ezüst útját
Szinananyával szöve által . . .

Kellemesen lepi meg az olvasót az is, hogy a költemény nincs jelzőkkel tulhalmozva s a költő nem hangzatos és szépen csengő szavakkal akarja palástolni gondolatbeli szegénységét. A cselekvény gyorsan fejlődik s a leírások és elbeszélések az ügyes megjelenítés miatt szintén egy előttünk lefolyó cselekvény benyomását teszik reánk. A „nyest-szemű nő” s több ilyes jelzők pedig a nyugati kulturán mivelődött olvasóra nézve az újság ingerével bírnak.

Az előbb idézett részletek egyszersmind a fordítás szépségének is bizonyítékai, s ezek alapján őszintén óhajthatjuk: vajha fordító az egész Kalevi-poeg-gel ajándékozná meg irodalmunkat.

Az esztétikai értekezések közül úgy a Négyessy Lászlóé „Az ugor összehasonlító verstanról”, mint a Körösi Sándoré „A rhythmus hatásáról a szóképződésre” különösen érdekesek, mivel egy eddig még nagyon kevés vizsgált körből vannak merítve. Mindenekfelett azonban a Körösi Sándoré köti lefigyelmünket, mert fejtegetése mélyen belevág a magyar költői nyelv fejlődés-történelmébe. Ismeretes ugyanis, hogy régi nyelvünk rakva volt a szerelmetes, szidalmatos, búsadalom, hatalmasságos stb. kifejezésekkel, de ezekkel szemben voltak oly rövides szavai is, mint: esni (esdeni), zugódás (zugulódás. Telegdy), gazdul (gazdagszik) stb. Erre nézve tehát határozottan csak annyit lehet kimondani, hogy úgy a régi nyelvben, mint a maiban is sok olyan szó van, a melyeket néha rövidebben, másszor meg hosszabban szoktunk kiejteni. E hosszadalmasság okául eddig azt tartották, hogy a theologia uralkodása alatt ünnepélyessé vált styl és beszédmód hosszabbá tette a szavakat és nagyobb terjedelműekké a mondatokat; mi mellett az is tanuskodik, hogy mai napság is hosszabb szavakat használunk, valahányszor kenetesebben akarunk beszélni. Ez igaz is, de Körösi egy lépéssel tovább megy, midőn nemcsak a szavak hosszúságának vagy rövidségének, hanem a kenetesség e szóváltoztató tulajdonságának is okát adja abban: hogy mindez csak a lelkünkben érzett rythmusért történik. Mig az előbbi okadatolás külső és változó, addig az utóbbi benső és maradandó körülményeken alapul. Sajnálni lehet, hogy Körösi nem elég komolyan s különösen nem elég nyelvtörténelmi apparatussal fogott ez érdekes kérdés megvilágításához.

Az általánosabb érdekű cikkek közt van még az Albumban egy népismertető is: „Az ugor népek”-ről dr. Szinnyai Józseftől s nem hagyható említés nélkül Budenz csinosan megírt életrajza s összes irodalmi munkásságának időrendes összeállítás sem.

DR. CSERNÁTONI GY.

Hegedűs István két drámai költeménye.

Mult számunkban megígértük olvasóinknak, hogy Hegedűs Istvánnak a mult héten színre került két drámai költeményéről, névszerint „A költő leánya” és az „Éjféli párbaj”-ról a helybeli lapok véleményeit fogjuk összegezni. Lapunk szűk tere nem engedi, hogy e bírálatokat egész terjedelmükben közöljük s így sajnálatunkra csakis kivonatosan tehetjük ezt meg. A „Magyar Polgár” a két darabról a többek közt így ír:

„A „Költő leánya”-t és az „Éjféli párbajt” ugyanazon nézpontból megítélni czéltévesztett dolog

volna. Egy tollból eredtek ugyan, de az ihletett költőnek a kettőt két különböző érzelem sugalta. Míg a „Költő leánya“-ban a gyermeki szeretet apothesisát látjuk, mely szerelmes szíve vére árán is az agg atyához simuló, őt a száműzetésbe is követő leányt tünteti szemünk elé, megkapó, közvetlen hatású ecseteléssel, — addig az „Éjféli párbaj“-ban már a közös haza szeretetével szorít baráti kezét két ellenfél: két magyar. Ott a rajongó, önfeláldozó gyermeki szeretet, mely fölemel a vértanuságig, — itt a ragaszkodás a kicsi közös röghez, mely az öldöklő kézből, a haza üdvére, baráti jobbot csinál.

Mily két különböző érzelem és mégis milyen közös: az erkölcsi erő fölmagasztosulásának mily költői nyilvánulásai! És mégis van — ezeken kívül is — egy közös jellemvonás a két alapeszmében: lemondani a szerelemről, lemondani a gyűlöletről azokért a követelményekért, melyeket test és vér rónak a földiekre: egy csipetnyi abból az égi szikrából, mely önmagát megtagadni készíti egy fensőbb eszményért az embert...

... „Hegedüs ideális felfogása megtalálta a szárnyakat; lendületes, szingazdag nyelvezettel és a szívből fakadt érzés melegével dolgozta föl a jeleneteket. Fülnek jól hangzottak a lendületes verssorok, szemnek jól esett látni a classicismus korát és a tiszta hazafiság küzdelmének korszakát fölelevenítve, — a kedély, a szív rokonérzéssel fordult a hiven ecsetelt érzelmek felé: szóval a két költemény megkapó és közvetlen hatású volt.“

A „Kolozsvári Közlöny“ „-n.“ jelű színi referense „A költő leányá“-ról megjegyzi, hogy:

„A költemény szépen van írva. Becsét — mint költői művet — már akkor méltányoltuk, mikor 1881-ben megjelent.“ Hosszabb fejtegetésben, mely figyelemre méltó megjegyzéseket tartalmaz, a darab csekélyebb drámai hatásának okát abban találja, hogy igen messze esik mai korunk felfogásától az oly megoldás, melyet szerző Theoriszzsal véghez vitet, hogy t. i. a száműzetésbe a lány kíséri atyját és lemond a szerelemről. Nem tartja Theoris szerelmét elég erősnek, ha erre képes.

A másik műről pedig a következőket írja:

„A másik, tegnap Hegedüs urtól eléadott drámai költemény — egy dialog — „Éjféli párbaj“ czim-mel. Két egymást gyűlölő család utolsó sarjainak kibékülése egy sirhant felett. Azzal a hévvel és ragyogó technikával van írva a párbeszéd, mely egyik dicséres tulajdonsága a Hegedüs ur poézisének.

Az „Ellenzék megemlékezvén arról, hogy mindkét darabot egész terjedelmében már közölte s így fölösleges a részletes ismertetés s csak arra szorítkozik, hogy a szép műveknek teljes sikerét constatálja a színpadon is.

„Mindkét darab — írja tovább — Hegedüs István első drámai kísérlete s mindkettőben ráismerünk ugyanarra a mélyen érző és mély érzelmeit olyan beszédes ékesszólással visszaadó ifjú költőre, kinek neve az újabb nemzedék soraiba már is az elsőké között foglal, és méltán, helyet.“

KÜLÖNFÉLEK.

Kolozsvárt, 1884. április 26.

— **NEMZETI SZÍNHÁZ.** A múlt héten két színművet elevenítettek fel színpadunkon évtizedes nyugalomból. Semmi okunk nem volt a sajnálkozásra ez évtizedes pihentetésért, de még kevesebb örömről telik felelevenítésük miatt. Czimelk: „A fehér ruhás nő“ és „A koldus nő.“ Oly forma hatást tesznek ezek a színpadon, mint valami öt kötetes rém-regény olvasva; nem leszünk általok egy cseppet sem bölcsebbek; szívünk nem melegedik fel egy szikrányit sem; hanem, ha esetleg gyenge idegeink vannak, ezek lesznek felizgat-

va. Művezetőségünket csakis egy körülmény mentheti ez elavult rém-dramák újbóli színrehozataláért, t. i. az a máskülönbösen nagyon is helytelen szokás, hogy színházunknál a jutalmazandó és vendégszereplőnek megengedik, hogy saját maga válasszon darabot. „A fehér ruhás nő“ Szacsvainé választá jutalomjátékául. A közönség egészen megtöltte a színházat és a jutalmazandót megjelenésekor virágözönnel és perczekig tartó tapssal fogadta. Szacsvainé közönségünknek régi méltó kedvence; sok oldalú és szép tehetségcínél fogva pótolhatatlan tagja társulatunknak; tudja is ezt közönség és sajtó egyaránt, csak épen az igazgatóság nem akar erről tudomást venni; mert hiszen hidegvérűleg nyugodott meg abban, hogy kitűnő művészünk megváltik színházunktól. Most, midőn színházunknál a szerződtetések oly titokszertűen folynak, nem is gyanítjuk, hogy kivel akarják helyettesíteni, mert arra gondolni sem akarunk, hogy Benkő Jolán k. a.-nak „A koldus nő“-ben történt vendégszereplése ezzel volna kapcsolatba hozható. Különbösen a kisasszony felléptéről megemlíthetjük, hogy elnőző közönségünk eléggé szívélyesen fogadta, de — szívélyesen is búcsuzott el tőle.

— **MÁTRAI BETEGH BÉLA** távozó művésztünknek csütörtökön volt búcsú s egyuttal jutalomjátéka. Mátrait a budapesti nemzeti színház szerződtette kizárólag rendezőnek s e szerint nemcsak a kolozsvári színházról, hanem a magyar színészetről is megvált. A magyar színészetben első esetnek tudjuk, hogy egy oly kiváló tehetséggel megáldott színész, mint Mátrai úr-vezetésének tetőpontján legyen hűtlen muzsájához. A „Haramiák“ czimű szomorujáték került színre, melyben Mátrai egyik legkitűnőbb szerepét Moor Ferenczet játszta. A közönség zsufolva megtöltte a színházat; hosszan tartó lelkes tapssal fogadta; kapott vagy kilencz koszorut. Különbösen hinni akarjuk, hogy ez Mátrainak nem megváltása volt igazi pályájától, hanem csak egy kis pihenés s nem sokára ismét a világot jelentő-deszkákon üdvözölhetjük. E reményben bucsuzunk el tőle.

— **ÉRDEKES HANGVERSENYT** rendez a városzépítő-egylet választmánya által kiküldött bizottság a vigadóban május 1-én d. u. 4 órakor hangversen felolvasással lesz egybe kötve. Programja a következő: 1. Ének, az egyetemi dalegylet által. 2. Közzszipítés felolvasás; tartja dr. Haller Károly, az egylet elnöke. 3. Népdalok, Balogh Györgyné urasszony által. 4. A korszellem épít, költeményl írta és felolvassa Hegedüs István. 5. Magyar rhapsodia, szerző Gégenbauer; zongorán játsza Pálffy Berta kisasszony. 6. Serenád, éneklő Szilágyi Ferencz ur, Szőlős Atilla ur kísérete mellett. 7. Ének, az egyetemi dalegylet által. — Ujlag is felhívjuk a közönség figyelmét e kiválóan érdekes hangversenyre. A cél szép, de hathatós anyagi segély nélkül vajmi kevésbé érhető el.

— **NEMES ALAPITVÁNY.** Bulovszky Lila művésznőnk a következő hazafias alapítványokat tette az erdélyi részekben: a kolozsvári árvaháznak 6000 frtot; az unitárius kollegiumnak, szegény tanulóknak fölszépítésére 400 frtot; hasonló czélból a reform. kollegiumnak 100, a kath. lyceumnak 100, az iparoskörnek 200 frtot; a marosvásárhelyi árvaháznak 100, a kézdí-vásárhelyi színházpártoló egyesületnek 100. Szamosujvár szegényei részére 100, a szilágysomlyói színházpártoló-egyletnek 100, a tordai árvaháznak 50, a n-enyedi árvaháznak 50, a brassói árvaháznak 50, a zilahi iparoskörnek 50 forintot. E nagylelkű alapítványok eléggé dicséretesen szólnak a nemes adakozókról.

— **A KOLOZSVÁRI MÁRIA VALÉRIA** árvaház f. hó 29-én tartotta meg 10-ik közgyűlést a tagok élénk részvétele mellett. Melt. Zeyk Józsefné szép elnöki megnyitója után, következett Gyulay Lászlóné ónásiga titkári jelentése, mely a közgyűlés által helyeslőleg tudomásul vétetett. Ezekután Gyarmathy Miklós ur olvasta fel a pénztári vizsgálat jelentését, minek következtében Fangh Istvánné urasszony az 1884-ik évi pénztárnoki felelősség terhe alól felmentetik. Ezt követve az ülés egyik legérdekesebb pontja, ugyanis Nagy Lajos tanár ur felolvasta Bulovszky né Szilágyi Lila alapító levelét. Magáról a szép alapítványról fennebb már megemlékezvén, itt csak azt említhetjük meg, hogy Gyarmathy Miklós indítványára közgyűlési határozattá vált, a nagylelkű alapítóhoz háláitartó intéznie; egyuttal megválasztották az egylet tiszteletbeli választmányi tagjául. Végül 17 választmányi tag választatott meg a következők személyében: br. Bánffy Dánielné, gr. Eszterházy Jánosné, Becsey Hugóné, Szabó Károlyné, Tisza Lászlóné, Bokros Elekné, Bogdán Istvánné, gróf Korniss Bertha, gróf Lázár Miklósné, báró Jósika Sa-

Nyomatott Stein Jánosnál az ev. ref. kollegium betűivel Kolozsvárt.

muné, Czink Jánosné, Haller Rezsóné, De Gerando Antonina, Korondi Mózesné, Klein Frigyesné, Merza Izsákné és Donogány Gergelyné urnők.

— **FELSŐBB KERESKEDELMELI ISKOLÁNK** egy tan- könyv-kiadó vállalatot indított meg, még pedig saját költségén. A vállalat első darabja közelebbről hagyta el a sajtót; czime: „A kamatos kamat, járadék- és életbiztosításügyi számítások elemei és alkalmazása, a szükséges táblázatokkal.“ A mű szerzője dr. Veress Vilmos, a kolozsvári f. keresk. iskola tanára.

— **BR. APOR KÁROLY** arczképét mutatja be a Veress Ferencz által élénken szerkesztett „Fényképeszeti Lapok“ legújabb száma. Egyuttal megemlíti a lap, hogy Apor br. hazánk legrégebbi műkedvelő fényképezője, ki még 1842-ben tanulta meg e művészetet Mareszténitől.

— **CSIKY GERGELY** legújabb vigjátékát „Buborékok“ czimen f. hó 19-én adták először a budapesti nemzeti színpadon. A darabot a közönség a sajtóval egyuttal kedvezően fogadta.

— **„GOLGOTHA.“** Ez a czime Munkácsi legújabb festményének, mely jelenleg Párisban van kiállítva, onnan pedig — körülbelül 3 hó mulva — Budapest-keresztül világgörüllé útjára indul.

— **A PETŐFI-TÁRSASÁG** ápril 20-án felolvasó ülést tartott Komócsy József elnöke alatt. A felolvasó asztalt legelőször Névy László foglalta el, felolvastván Jakab Ödönnek „Kakukos óra“ czimű rajzát. — Ezután következett Margittay Dezső gyönyörű balladája „Kerecsendi Örzse“ czimen. Az ülés egyik legérdekesebb pontját kétséggel Prém József felolvasása képezte. „Bajamonte Tiepolo“ czimű tragoediájának első felvonását mutatta be. Szerző e szomorujátéka Csiki Gergely „Nórá“-jával egyuttal versenyzett a legutóbbi karácsonyi pályázaton, hol dicsérettel lett felemlítve s a felolvasott rész nagyon is igazolta az akadémiai dícséretet. — Az érdekes ülést Karczag Vilmos „A Csöreg István hitese társa“ czimű rajzának felolvasása zárta be.

— **PULSZKY FERENCZ**, ki a napokban érte meg írói pályájának fél-évszázados jubileumát, első irodalmi fellépéséről „A rézkor Magyarországon“ czimű munkájának előszavában a következőket írja: „Ötven év előtt Olaszországba utaztam, találkoztam Bunsen-nel, Gerharddal, Kellermannal, ők felismeték bennem azon szépségérzetet és azon fellengést, mely nélkül a tudomány sem elégséges, hogy klasszikus régészt formáljon s midőn hazatértem után a régési levelezés római intézetének (Institutio di Correspondenza archeologica) Magyarországon talált régiségek rajzait küldtem meg, jó reménység fejében 1834-ben április 21-én, melyen ezen intézet, a régi római hagyományokat folytatva, az örök város születésnapját mindig megüli, levelező tagjának választott meg. Ezen kitüntetés melyen hatott reám s megerősítette szándékomat, hogy hajlamomat követve, a régészetnek szenteljem főtörekvésemet.“

— **MAGYAR DALTÁRSULAT KÜLFÖLDÖN.** Lőrinczy Sándor vezetése alatt egy magyar opera- és operette társulat indult művészi körútra Románia és Lengyelhon nagyobb városaiba.

— **A MŰCSARNOKBAN** jelenleg kiállított festmények közül az orsz. m. képzőművészeti társulat művészárú bizottsága legutóbb Vastagh György elnöke alatt megtartott ülésén hat festményt választott ki a társulati tagok javára tartandó sorsolás czéljára. E művek a következők: „Gyalogút Nápoly mellett“, tájkép Telegy Károlytól; „Részlet a vizafogolyról“, tájkép Bryedeky Sándortól; „Huzd rá cigány“ életkép Hollós Simontól; „Tanulmányfő“ Kárpáthy Rezsőtől; „A vén gavallér“, életkép a század elejéről Kemény Jenőtől; végre „A pénzváltónál“ czimű életkép Tiflisből. Eisenhut Ferencztől. A társulat művásárlására előirányzott összegnek fennmaradó nagyobb része az őszi kiállításra tartatik fennt.

— **LAPUNK ZÁRTAKOR** kaptuk meg a szintársulat új névsorát és így csak a jövő számba közölhetjük.

Tartalom: Színházunk jövője. Hegedüs István. — Az utolsó Bobori leány. Petelei István. — Margit dala. (Faustból) Ferenczi Zoltán. — Szinte feláldoztak. Sári Lászlóné. — Anya nélkül. Csaba. — Reliquiák. Gr. Kemény József levele Nagy Ajtai Kovács Istvánhoz. Közl: Boross György. — Pesti posta. Gabányi. — Irodalom: Budenz. album Dr. Cserndtoni Gyula. — Hegedüs István két drámai költeménye — Különfélék. — Tárca: Adalékok Csokonay élete- és jelleme ismeretéhez. Jakab Elektől. —